

ЗАТВЕРДЖЕНО
Протокол засідання Вченої ради
комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна
навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
16 квітня 2024 року № 7

Уведено в дію 16.04.2024 р.
Наказ ректора Хортицької
національної академії
№ 90/од від 16.04.2024 р.

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ
ІЗ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

для здобуття ступеня бакалавра за освітньо-професійною програмою
«Початкова освіта» зі спеціальності 013 Початкова освіта
для вступників на основі диплому бакалавра
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

Запоріжжя
2024

Укладачі:

Лупінович С.М., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та методик навчання комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради
Антоненко І.Ю., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та методик навчання комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Рецензент: Ілійчук Любомира Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	5
Розділ I. Програма фахового випробування із загальної педагогіки зі спеціальності 013 Початкова освіта.....	7
Розділ II. Орієнтовний перелік теоретичних та практичних завдань до вступного фахового випробування	12
Розділ III. Критерії оцінювання знань вступників.....	19
Розділ IV. Список рекомендованої літератури.....	20

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Фахове випробування із загальної педагогіки проводиться при вступі для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на основі диплома спеціаліста за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти з метою встановлення наявного рівня знань і умінь вступників у сфері педагогічної теорії та практики.

Фахове випробування проводиться у формі усного екзамену.

В ході випробування вступники мають відповісти на два теоретичних запитання та виконати одне практичне завдання, що полягає у розв'язанні запропонованої педагогічної ситуації.

Завдання фахового випробування мають проблемний характер. Зміст завдань в повній мірі відповідає програмним вимогам, які висуваються до підготовки фахівців за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Питання складені з урахуванням вимог до професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Курс загальної педагогіки складається з чотирьох модулів:

Модуль 1 «Загальні основи педагогіки», у якому розглядаються предмет педагогіки, категорії та методи педагогічних досліджень, система педагогічних наук, основні проблеми розвитку особистості та їх значення для виховання;

Модуль 2 «Дидактика» (теорія освіти та навчання) розглядає предмет, категорії, завдання дидактики, зміст, принципи, методи, форми та технології організації навчання;

Модуль 3 «Теорія виховання» знайомить з сутністю процесу виховання, його закономірностями, змістом, проблемами взаємодії особистості та колективу, основами самовиховання;

Модуль 4 «Теорія управління школою. Діяльність вчителя» розглядає систему управління школою і діяльність органів освіти, аналізує вчителя як суб'єкта педагогічної діяльності та педагогічного спілкування.

При розгляді теоретичних питань вступнику необхідно продемонструвати: повноту та структурованість знання навчального матеріалу із загальної педагогіки; ґрунтовний аналітичний виклад навчального матеріалу, уміння наводити аргументи та приклади при доведенні наведених теоретичних положень; чіткість, лаконічність, логічність та послідовність відповідей на поставлені питання.

Вступник має виявити системні знання з таких питань, як: місце та значення педагогіки в системі психолого-педагогічних наук; методи педагогічних досліджень; предмет та об'єкт дидактики; актуальні проблеми дидактики на сучасному етапі; закономірності та принципи навчання; вимоги до змісту загальної середньої освіти; методи навчання, їх класифікації та характеристики, критерії вибору методів навчання; форми організації навчання,

їх переваги та недоліки; закономірності і принципи виховання та їх характеристику; методи виховання та самовиховання особистості; основні напрямки виховної роботи в школі; основні принципи побудови системи освіти в Україні; структуру управління освітою в Україні і в сучасних закладах освіти; основні форми методичної роботи в школі; основні професійно важливі якості сучасного вчителя.

При виконанні практичних завдань вступник повинен продемонструвати здатність до застосовування теоретичних положень при розв'язанні завдань практичного характеру, а саме до:

- використання законів та закономірностей навчання і виховання дітей; організації власної діяльності у різних освітніх закладах;

- розуміння мети та завдання процесу навчання; організації педагогічного спілкування; володіння методикою та технікою організації уроків;

- використання технологій та активних методів навчання;

- побудови уроків з урахуванням їх різних типів; організації самостійної навчальної роботи учнів;

- використання методів мотивації та стимулювання навчання учнів;

- оцінювання знання учнів за умов різної організації навчання;

- визначення мети виховної роботи у сучасній школі;

- застосовування методів педагогічного впливу на формування та становлення особистості учнів;

- планування роботи в школі;

- використання сучасних технологій організації і проведення методичної роботи в школі.

РОЗДІЛ I. ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ ІЗ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 013 ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Модуль 1. Загальні основи педагогіки **Тема 1. Предмет і завдання педагогіки як науки**

Поняття та предмет педагогіки. Педагогіка як наука про навчання, виховання й розвиток підростаючих поколінь. Об'єкт та предмет педагогіки. Завдання педагогіки.

Система педагогічних категорій. Найважливіші педагогічні категорії – «виховання», «освіта» і «навчання». Трактують поняття «виховання» у широкому та вузькому педагогічному розумінні. Освіта як один із елементів виховання. Навчання як головний спосіб здобуття освіти, найважливіший засіб опанування здобутків людської культури. Зв'язок між поняттями «виховання», «освіта» і «навчання» та їх суттєва специфіка.

Система педагогічних наук. Сучасні педагогічні галузі педагогічної науки. Загальна педагогіка та її розділи (основи педагогіки, теорія навчання та освіти, теорія виховання, теорія управління навчально-виховним процесом). Вікова педагогіка (дошкільна педагогіка, педагогіка загальноосвітньої школи). Професійна педагогіка (педагогіка професійно-технічної освіти, педагогіка вищої школи. Корекційна педагогіка (сурдопедагогіка, логопедія, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка), історія педагогіки, шкільна гігієна, порівняльна педагогіка, галузеві педагогіки, народна педагогіка, педагогіка народознавства, педагогічна деонтологія, соціальна педагогіка та ін.

Міжпредметні зв'язки педагогіки. Зв'язок педагогіки з філософією, соціологією, психологією, анатомією і фізіологією людини, економічними науками, етнологією, педіатрією, кібернетикою тощо.

Методи педагогічних досліджень. Традиційно-педагогічні методи: спостереження, бесіда, експеримент, тестування, опитування. Переваги та недоліки використання методів в педагогічному дослідженні. Взаємозв'язок педагогічних методів дослідження.

Тема 2. Проблеми розвитку особистості і їх значення для виховання.

Особистість, її розвиток і формування. Розкриття поняття «індивід», характеристика індивіда як біологічної істоти. Характеристика процесу формування особистості дитини як майбутнього члена суспільства. Характеристика поняття «особистість» як суспільної сутності людини, що пов'язана із засвоєнням різноманітного виробничого і духовного досвіду суспільства. Найхарактерніші компоненти особистості: скерованість, можливості, характер, самоуправління. Характеристика поняття «індивідуальність» як цілісної характеристики людини. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність». Кількісні та якісні зміни в розвитку людини. Поняття «формування особистості» як процесу соціального розвитку молодшої людини, становлення її як суб'єкта діяльності, члена суспільства.

Роль спадковості, середовища і діяльності в розвитку особистості.

Поняття «спадковість», залежність спадковості від генотипу. Зовні прояви спадковості. Поняття «задатки» і «здібності». Вплив соціального середовища на розвиток людини. Сім'я та школа як соціальні інститути. Процес соціалізації людини. Види соціалізації: цілеспрямована та стихійна. Провідні види діяльності людини.

Зовнішні і внутрішні умови розвитку особистості. Зовнішні умови розвитку (природне й суспільне середовища) як необхідні чинники для існування індивіда, його життєдіяльності, навчання, освіти і праці, реалізації можливостей розвитку. Внутрішні умови розвитку індивіда (природні нахили, сукупність почуттів, переживань). Зв'язок зовнішніх та внутрішніх умов розвитку особистості. Поняття «інтеріоризація» та «екстеріоризація».

Виховання, навчання і розвиток особистості.

Цілеспрямований характер впливу виховання і навчання на розвиток особистості. Характеристика впливу виховання та навчання на всебічний розвиток особистості. Поняття «зона найближчого розвитку», навчання як основний фактор розвитку особистості (за Л. С. Виготським).

Модуль 2. Дидактика Тема 3. Сутність та завдання дидактики

Поняття і сутність дидактики як навчального предмету. Сутність поняття «дидактика». Об'єкт та предмет вивчення дидактики. Зв'язок дидактики з іншими науками та галузями педагогіки.

Категоріальний апарат дидактики. Категоріальний апарат дидактики: навчання, освіта, викладання, учіння, знання, уміння, навички. Види освіти. Значення медіа освіти в сучасному суспільстві. Види та функції навчання.

Закономірності і принципи навчання. Поняття «принципи навчання». Основні закономірності навчання. Функції принципів навчання. Основні вимоги до принципів навчання. Класифікація принципів. Характеристика принципів. Головні правила застосування принципів навчання.

Тема 4. Структура і організація процесу навчання

Основні функції і компоненти навчання. Основні функції навчання: освітня, виховна, розвивальна. Компоненти процесу навчання: мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми організації навчання, результат процесу навчання.

Структура процесу навчання. Компоненти процесу навчання та їх сутність (цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовий, операційно-дійовий, емоційно-вольовий, контрольно-регулюючий, оцінно-результативний).

Сучасні види і концепції навчання. Проблемно-розвивальне навчання. Класифікація методів проблемно-розвивального навчання. Способи і умови застосування методів проблемно-розвивального навчання. Модульне навчання. Особистісно-орієнтоване навчання. Комп'ютерне навчання і нові інформаційні технології навчання. Дистанційне навчання.

Тема 5. Методи і засоби навчання

Методи навчання. Сутність методів навчання. Загальні методи навчання. Класифікація методів навчання: методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності, методи стимулювання і мотивування навчально-пізнавальної діяльності, методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності. Загальні вимоги до

використання методів навчання.

Засоби навчання. Сутність засобів навчання. Засоби навчання та вимоги до них. Взаємозв'язок методів і засобів навчання.

Тема 6. Форми організації навчання та контроль навчально-пізнавальної діяльності

Форми організації навчання. Організаційні форми навчання. Урок – основна форма організації навчання. Елементи уроку. Взаємозв'язок типу і структури уроку. Форми роботи на уроці. Дисципліна на уроці. Основні вимоги до уроку.

Позаурочні форми навчання. Семінарські заняття. Практикуми. Факультативні заняття. Навчальна екскурсія. Додаткові групові, індивідуальні заняття. Предметні гуртки. Домашня навчальна робота учнів.

Контроль навчально-пізнавальної діяльності. Сутність, функції, види контролю. Вимоги до контролю знань. Методи контролю знань учнів.

Перевірка й оцінювання успішності учнів. Оцінка знань, умінь, навичок. Функції оцінки. Вимоги до оцінки. Класифікація оцінювання знань, умінь, їх характеристика.

Модуль 3. Теорія виховання

Тема 7. Сутність та зміст процесу виховання

Процес виховання, його структура і рушійні сили. Виховання як соціально і педагогічно організований процес формування людини як особистості. Педагогічна теорія Я. А. Коменського. Залежність ефективності виховання від рівня сформованості мотиваційної бази, поняття «мотиви виховання». Ієрархічна багатоступенева піраміда потреб людини А. Маслоу.

Зміст етапів процесу виховання: оволодіння знаннями, нормами і правилами поведінки; формування почуттів; формування переконань та формування умінь і звичок. Зовнішні та внутрішні суперечності, що виникають у процесі виховання. Структурні елементи процесу виховання.

Мета і завдання виховання. Національний характер виховання. Поняття та головна мета «національного виховання». Зв'язок національного виховання та національного характеру. Ідеал національного виховання українського педагога Григорія Ващенка.

Зміст національного виховання. Зміст основних складових виховання особистості: громадянське, розумове, моральне, трудове, естетичне та фізичне виховання.

Мета сучасної системи виховання. Основні завдання виховної діяльності, що зумовлені пріоритетними напрямками реформування школи, визначеними Концепцією Нової української школи. Нормативні документи, що розкривають головну мету, пріоритетні напрями, основні шляхи реформування української системи національного виховання.

Тема 8. Основні закономірності, принципи, напрями і методи виховання

Закономірності та принципи виховання. Визначення понять «закономірності виховання», «принципи виховання». Сутність основних закономірностей виховання. Сутність основних принципів виховання та їх

взаємозв'язок: цілеспрямованість виховання; поєднання педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю учнів; повага до особистості дитини, поєднана з розумною вимогливістю до неї, опора на позитивне в людині; урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, систематичність і послідовність виховання; єдність педагогічних вимог школи, сім'ї та громадськості у вихованні; єдність свідомості та поведінки; народність виховання, природовідповідність виховання, культуровідповідність виховання; гуманність виховання; демократичність виховання; етнізація виховання.

Основні напрямки виховання. Основні напрямки виховання та їх сутність: громадянське, розумове, моральне, екологічне, статеве, правове, трудове, естетичне, фізичне виховання.

Методи виховання. Визначення поняття «методи виховання». Вибір методів виховання, умови вибору методів. Класифікація методів виховання за В. Сластьоніним. Сутність методів виховання: методи формування свідомості особистості; методи організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки; методи стимулювання діяльності і поведінки; методи самовиховання; генетико-моделюючий метод виховання. Взаємозв'язок між методами виховання.

Тема 9. Організаційні форми виховної роботи

Позакласна виховна робота. Поняття «позакласна виховна робота», «виховні заходи». Особливість позакласної роботи. Система організаційних форм позакласної виховної роботи: класні години, етичні бесіди, зустрічі з відомими людьми, обговорення книг, читацькі конференції, масові свята, змагання (спартакіади), конкурси, олімпіади та ін. Колективні творчі справи, їх основні переваги. Етапи підготовки і реалізації колективних творчих справ.

Колективне планування виховної роботи. Етапи колективного планування роботи: мотиваційний етап, етап панування, організаційний етап, етап проведення заходу, підсумковий аналіз колективного планування, найближчі дії після виховного заходу.

Формування учнівського колективу, його вплив на виховання особистості. Визначення поняття «колектив». Функції колективу. Види колективу: первинний, загальношкільний, тимчасовий, виробничий, сімейний. Сутність та аспекти виховного колективу. Функції виховного колективу. Стадії розвитку шкільного колективу. Соціально-педагогічні чинники розвитку учнівського колективу.

Учнівське самоврядування в школі і класі. Варіанти учнівського самоврядування: представницький, комунарський, комісійний. Загальні збори як вищий орган учнівського самоврядування в школі.

Формальні і неформальні групи учнівського колективу. Визначення понять «формальна група», «неформальна група» та їх характеристики. Просоціальні, асоціальні та антисоціальні неформальні об'єднання.

Дитячі і юнацькі громадські організації. Молодіжні організації, зорієнтовані на вирішення політичних проблем. Молодіжні організації, зосереджені на вирішенні соціальних проблем. Молодіжні організації, що займаються вивченням історії, фольклору, етнографії народів України.

Молодіжні благодійницькі організації. Релігійні молодіжні організації.

Модуль 4. Система управління школою. Діяльність вчителя

Тема 10. Система управління школою і діяльність органів освіти

Управління освітою в Україні. Загальні принципи управління освітою.

Структура управління освітою в Україні. Інспектування загальноосвітнього закладу.

Управління загальноосвітнім навчальним закладом. Управлінські органи в школі. Особливості і методи управлінської діяльності в сучасній школі. Планування і контролювання роботи школи.

Методична робота в школі. Значення методичної роботи для підвищення рівня фахової підготовки вчителя. Основні форми методичної роботи в школі. Підвищення кваліфікації і атестація педагогічних працівників.

Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності. Інновації в освіті. Передовий педагогічний досвід і впровадження досягнень педагогічної науки. Критерії педагогічних інновацій.

Тема 11. Учитель, його діяльність і професійний розвиток

Учитель як суб'єкт педагогічної діяльності. Основні функції, ознаки педагогічної діяльності. Компоненти педагогічної діяльності. Професійні знання, уміння, здібності і якості сучасного вчителя.

Педагогічна компетентність вчителя. Професійний розвиток вчителя.

Педагогічне спілкування – основа професійної діяльності вчителя. Забезпечення конструктивності педагогічного спілкування. Стилі педагогічного спілкування. Бар'єри і ускладнення, що виникають у педагогічному спілкуванні.

РОЗДІЛ II. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ДО ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Теоретичні завдання

1. Розкрийте зміст педагогіки як науки, визначте її предмет та завдання.
2. Розкрийте сутність основних педагогічних категорій.
3. Розкрийте систему педагогічних наук.
4. Розкрийте міжпредметні зв'язки педагогіки з іншими науками.
5. Охарактеризуйте традиційно-педагогічні методи в педагогічному дослідженні.
6. Розкрийте особистість як біологічну та соціальну істоту, виділіть найхарактерніші її компоненти.
7. Опишіть роль спадковості, середовища і діяльності в розвитку особистості.
8. Охарактеризуйте зовнішні і внутрішні умови розвитку особистості та їх взаємозв'язок.
9. Охарактеризуйте вплив виховання та навчання на всебічний розвиток особистості.
10. Розкрийте поняття і сутність дидактики як навчального предмету.
11. Розкрийте категоріальний апарат дидактики.
12. Охарактеризуйте закономірності і принципи навчання.
13. Опишіть основні функції і компоненти навчання.
14. Опишіть структуру процесу навчання.
15. Розкрийте сучасні види і концепції навчання.
16. Розкрийте класифікацію та сутність методів навчання.
17. Опишіть сутність засобів навчання та основні вимоги до них.
18. Розкрийте сутність основних форм організації навчання.
19. Опишіть сутність методів контролю знань та оцінювання успішності учнів.
20. Розкрийте сутність виховання як соціально і педагогічно організованого процесу формування людини як особистості.
21. Опишіть зміст етапів та структурні елементи процесу виховання.
22. Розкрийте мету і завдання сучасної системи виховання.
23. Охарактеризуйте закономірності та принципи виховання.
24. Опишіть основні напрямки виховання.
25. Розкрийте сутність методів виховання.
26. Розкрийте сутність позакласної виховної роботи та систему її організаційних форм.
27. Розкрийте сутність колективного планування виховної роботи та її етапи.
28. Розкрийте сутність та стадії розвитку виховного колективу.
29. Опишіть вплив учнівського колективу на виховання особистості.
30. Опишіть специфіку учнівського самоврядування в школі і класі та його варіанти.
31. Охарактеризуйте особливості формальних та неформальних груп

учнівського колективу.

32. Опишіть сутність та види дитячих і юнацьких громадських організацій.
33. Розкрийте загальні принципи управління освітою та її структуру.
34. Розкрийте особливості і методи управління загальноосвітнім навчальним закладом.
35. Опишіть сутність та форми методичної роботи в школі.
36. Опишіть сутність та критерії педагогічних інновацій.
37. Розкрийте функції та компоненти педагогічної діяльності.
38. Охарактеризуйте професійні знання, уміння, здібності і якості сучасного вчителя.
39. Розкрийте сутність та специфіку педагогічного спілкування як основи професійної діяльності вчителя.
40. Опишіть бар'єри і ускладнення, що виникають у педагогічному спілкуванні.

Практичні завдання

Ситуація 1.

А. С. Макаренко із упевненістю писав: «Взагалі педагогіка є найбільш діалектичною, рухливою, складною і різнобічною наукою. Ось це твердження і є основним символом моєї педагогічної віри».

Проаналізуйте цю думку А. С. Макаренка:

1. Чому педагогіка є найбільш діалектичною наукою?
2. Чим визначається складність педагогіки?
3. У чому проявляється рухливість педагогічної думки?

Ситуація 2.

Ігор був дуже вразливим, не по роках задумливим. До трьох із половиною років він знав уже всі букви, з чотирьох читав «про себе». Школу Ігор сприйняв байдуже. Він добросовісно виконує уроки, але цікавості вони в нього не викликають. Хлопець учиться вже у третьому класі. Має широке коло інтересів: вивчає життя тварин, цікавиться фізикою, хімію, дуже любить математику, вивчає англійську мову, читає науково-популярні журнали. Характер в Ігоря важкий, він самолюбивий, впертий. У нього немає друзів.

Спроектуйте таку систему виховної роботи з цією дитиною, щоб забезпечити виявлення й розвиток усіх його здібностей. Обдаровані діти мають вчитися:

- а) у загальноосвітніх класах, а свої таланти проявляти поза школою;
- б) у спеціалізованих школах, класах;
- в) у звичайних класах, але за окремими програмами.

Ситуація 3.

Садиба школи-інтернату виглядала красивим зеленим оазисом. Тут був красивий молодий сад, посаджений вихованцями кілька років тому, розкішні квітники, дослідні ділянки. Директор школи наполегливо вимагав від членів педагогічного колективу (учителів-вихователів і учнів) наполегливої роботи над подальшим упорядкуванням садиби, інколи навіть і за рахунок уроків. «Наша садиба, – наголошував він, – основне джерело і засіб гармонійного розвитку

наших вихованців!»

Висловіть свою думку щодо такого погляду керівника школи-інтернату.

Ситуація 4.

В сім'ї панувала атмосфера позитивного психологічного мікроклімату на виховання дітей. Батьки цікавилися справами своїх дітей, не лише що стосувалися шкільного життя, а й їхніми іншими справами.

1. Який вплив на виховання дітей мала атмосфера цієї сім'ї?
2. Які моральні якості формуються у дітей у цій сім'ї

Ситуація 5.

У системі загальної середньої освіти України функціонують різні заклади: гімназії, ліцеї, спеціальні школи, заклади професійної освіти. Є спроби відкривати навіть приватні школи з оплатою за навчання.

1. Як ви ставитеся до такого різноманіття закладів, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти?
2. Чи справді необхідно мати в країні приватні школи із запровадженням оплати за навчання?

Ситуація 6.

Четвертий клас. Загальний стаж роботи класного керівника А. Ф. - 16 років, у даному класі - перший рік. Клас збірний: у його складі - хлопці з кількох сусідніх шкіл. Більшість учнів єднає не тільки спільне навчання, але і заняття в спортивних секціях і гуртках. Між дітьми складаються стосунки взаємної підтримки. Актив класу, обраний на початку навчального року, тільки починає свою роботу. А. Ф. буває з хлопцями нервова, причеплива, іноді зривається на лемент через незначні причини. Особливо нетерпима до запізнень учнів. Хлопці помічають ці вади у характері вчителя, іноді намагаються «грати» на них. Увійшовши із запізненням до класу, А. Ф. побачила, що діти сидять не на своїх місцях. Більшість взяли в гардеробі пальта. У класі гамірно. Необхідно почати виховну годину, але обстановка не та... Вчителька задумалась, як знайти спосіб, за допомогою якого можна швидко заспокоїти учнів, створити робочу обстановку.

1. Чи був наведений приклад вчинку школярів навмисним чи навпаки?
2. Як міг вплинути на ситуацію характер відносин учнів у даному класі?
3. Який психологічний стан четвертокласників потрібно було помітити
4. Що треба оперативно врахувати А. Ф. при виборі методу взаємодії з класом?

Проаналізуйте варіанти розв'язання задачі:

а) підійшовши до вчительського столу, А. Ф. цього разу терпляче витримала паузу, привертаючи увагу дітей своїм мовчанням. Дочекавшись тиші, сказала: «Пробачте, хлопці. Мене затримала контрольна робота в сусідньому класі»;

б) звернулася до більш спокійного у цю хвилину ряду учнів, вказавши на них рукою: «Перший (другий, третій) ряд буде сьогодні, напевне, найбільш дисциплінованим, судячи з того, що хлопці вже зараз уважні»;

в) почала голосно стукати указкою по столу і закликати дітей до порядку, намагаючись перекричати загальний шум.

Ситуація 7.

В четвертому класі з'явилась нова дівчинка. Жила вона з матір'ю та двома меншими братами. Мати мало турбувалася про дочку. Тому вона часто запізнювалася до школи, приходила неохайна. З учнями дівчинка майже не спілкувалася, погано вчилася.

1. Що б Ви порадили класному керівнику в такій ситуації? Вкажіть основні форми та методи роботи класного керівника з дітьми з проблемних сімей.

Ситуація 8.

В одній дружній сім'ї з'явилася така традиція – вечорами за чашкою чаю обговорювалися події дня. Всі разом переживали радощі та невдачі в житті кожного члена сім'ї. Багато розмов було про роботу матері - вона вчителька, про складні операції батька-хірурга. Всі досягнення і невдачі дітей обговорювалися з такою ж зацікавленістю, як і справи дорослих. І не тільки їх успішність, а також гуртки, спорт - усе викликало інтерес. У дім досить часто приходили однокласники дітей. Батько й мати з інтересом слухали про шкільне життя, брали участь в обговоренні подій.

1. Який вплив на виховання дітей мала атмосфера цієї сім'ї?

2. Які моральні якості формуються у дітей у цій сім'ї?

Ситуація 9.

На уроці української мови учителька пропонує таку систему запитань:

Які опади найчастіше випадають взимку? (Сніг).

Як називають сніг пестливо? (Сніжок).

Як називають снігову зірочку? (Сніжинка).

Як називають сильний сніг? (Сніжище)

Як називають героїню народної казки, що уособлює сніжну зиму? (Снігуронька).

Як називають пташку, яка прилітає до нас з холодами, снігом? (Снігур).

1. Визначте, який метод навчання був використаний учителькою.

Запропонуйте варіант використання з цієї теми методу на рівні частково-пошукової діяльності учнів.

Ситуація 10.

Урок природознавства за темою «Дикі звірі взимку». Учитель розпочинає урок з показу малюнків, розміщених у два ряди: «Звірі восени» і «Звірі взимку». У першому – малюнки лисиці, їжака, ведмедя, борсука, вовка, лося; у другому – лисиці, вовка, лося. Завдання «Розгляньте уважно малюнки звірів в обох рядах. Що помітили? Сформулюйте запитання, що вас зацікавило». Учні називають звірів, порівнюють обидва ряди і виявляють, що в ряду «Звірі взимку» немає їжака, ведмедя, борсука. Виникло запитання: «Чому у цьому ряду немає їжака, ведмедя і борсука?»

1. Які методи навчання були використані на уроці?
2. У чому ефективність використаних методів.

Ситуація 11.

Пригадується розмова з одним інженером. Батька турбувало те, що у сина помітно знизилась оцінка, він став замкнутим, грубим. Ми розговорились.

— Скажіть, що читає ваш син?

Батько невизначено потиснув плечима:

— Я якось не слідкував... у школі їм, напевно, кажуть, що треба читати.

— Прогулюєтесь ви з сином у годину відпочинку?

— Та що він, малюк? - заперечив інженер. - По-моєму від достатньо дорослий, щоб самостійно гуляти.

— То можливо, ви з ним в театр, на концерти ходите коли-небудь?

— Я лише з дружиною ходжу, - відповів інженер. - Та ви не думайте, я ніколи не відмовляю синові в грошах у кіно, театр чи ще на які-небудь розваги.

— Зрозумійте, справа не в грошах. Ви шкодуєте синові головного: вашого душевного тепла, уваги.

Батько захвилювався: - Дозвольте, адже ми турбуємось про хлопчика! Одягаємо, годуємо його, забезпечуємо всім необхідним. Я завжди запитую про його оцінки в школі, підписую щоденник, дружина ходить на батьківські збори. Хіба він забутий усіма?

1. Розгляньте цю ситуацію з позиції батьківського авторитету.
2. Які помилки допускають батьки у вихованні сина?

Ситуація 12.

Учитель (молодий фахівець) прийшов працювати до третього класу, де до нього працював інший учитель. Учні стали отримувати нижчі оцінки, ніж попереднього навчального року. На перших батьківських зборах батьки учнів у брутальній формі стали висувати претензії до вчителя. Створилася конфліктна ситуація.

1. Що необхідно було зробити вчителю, щоб уникнути даної конфліктної ситуації?

2. Як би вчинили Ви на місці вчителя?

Ситуація 13.

Ви стоїте на зупинці, де чекають автобуса знайомі вам люди і група ваших вихованців – третьокласників. Останні розважаються, сміються. Один із підлітків кидає жмут газетного паперу на іншого. Учні сперечаються, але все закінчується сміхом. Ваші дії у цій ситуації:

1. Звернете увагу третьокласників на негарну поведінку і примусите їх прибрати папір.

2. Висловіте здивування з приводу такої поведінки ваших завжди слухняних вихованців і запропонуєте їм підняти папір.

3. Звернетесь до оточуючих з осудом поведінки учнів.

4. Покличете до себе двох невгамовних хлопчиків і запитаете, як вони самі оцінюють своє поведіння.

5. Підійдете до групи дітей і розпочнете розмову про те, який авторитет школі вони створюють, переконаєте, що папір потрібно підняти.

6. Не будете «помічати» поведінки школярів.

7. «Не помітите» не зовсім гарних вчинків учнів, але наступного дня у школі все їм пригадаєте.

Ситуація 14.

Четвертокласнику Сашку дали громадське доручення, яке він виконав так добре, що педагоги замилювалися хлопчиком. Директор вирішив оголосити батькам Сашка подяку за гарне виховання сина і з цією метою запросив батька до школи. Але той чомусь не прийшов. А наступного дня зателефонував і перепросив: «Я був зайнятий терміною роботою, але Ви не хвилюйтесь, я його уже відлупцював. Я відразу зрозумів, що він щось накоїв.»

1. У чому Ви бачите причину того, що трапилося? Проаналізуйте ситуацію.

Ситуація 15.

Побудована в новому мікрорайоні школа радувала і батьків, і дітей. Перші дні вересня були наповнені радістю учнів, їхніми знайомствами з учителями, один з одним. Учителька четвертого класу повела учнів на погулянку в сусідній парк. Діти мирно розглядали дерева, пожовклу траву. Вихователька пропонувала школярам включитись у відому гру. Та гри не вийшло. Так і повернулися діти чинно і тихо у класну кімнату.

1. На якій стадії розвитку перебуває колектив?

2. Як варто було вчинити виховательці у цій ситуації?

Ситуація 16.

Віктор Миколайович Терський, який тривалий час працював разом з Антоном Семеновичем Макаренком, згадував досвід практичної перевірки ідей виховання колективу: «У нас здійснювався чудовий принцип змінності керівництва. Ідемо, наприклад, збирати урожай кукурудзи. Командиром є Федя Молчанов. Він командує на тій простій підставі, що краще за інших знає цю роботу. І всі йому підкоряються. Я в його бригаді. Він підкреслено ввічливий до мене, як до педагога, але я показую зразок дисциплінованості, показую, як треба вміти підкорятися. Одержав від нього розпорядження і чітко кажу: «Так!» – і моментально приступаю до роботи, з усіх сил намагаюсь якнайкраще виконати його розпорядження. Потім у класі цей Федя Молчанов беззаперечно підкоряється мені, вчителю, повторюючи мій приклад дисциплінованості».

1. На якій стадії розвитку дитячого колективу можливе ефективне функціонування принципу змінності керівника колективу?

2. Які якості формуються у вихованців у результаті реалізації цього принципу?

Ситуація 17.

А. С. Макаренко писав: «Я не уявляю тепер собі трудового виховання поза умовами виробництва. Мабуть, таке виховання теж можливе, тобто виховання в праці, яке не має виробничого характеру... Тепер я переконаний, що праця, яка не має на увазі створення цінностей, не є позитивним елементом виховання, тому що праця, так звана навчально-виробнича, і та повинна виходити з уявлення про цінності, які праця може створити».

1. Як ви ставитеся до цієї думки А. С. Макаренка? Чи не застаріла

вона?

2. Який характер має праця в сучасних загальноосвітніх закладах?

Ситуація 18.

Біля учительської мама нестаранного учня – ефектна жінка, дорого, але без смаку одягнена, атакуючи вчительку, кричить: «Дві двійки йому вліпили, а він каже, що вчив. Я йому вірю: він мені ніколи не бреше. Я знаю: ви його просто не злюбили за те, що правду сказав на виховній годині: у Вас мазунчики є в класі».

Вчителька: «Але він не учив, не знав навіть елементарного...». Мама: «Я офіційно заявляю: ще одна двійка, і я піду далі. Чому Вас тільки в інституті навчають?! Нічого самі не знаєте і дітям пояснити не можете». Вчителька: «Інші, проте, розуміють. Тільки Ваш Коля...». Мама (кричить ще голосніше): «Я тебе виведу на чисту воду, давно зрозуміла, що тільки мій Коля в тебе поганий.».

1. Як би Ви вели цей «змістовний» діалог на місці вчительки?

Ситуація 19.

«Що ж Ви, з власним сином справитися не можете? От, подивіться, три двійки підряд! Якщо ще хоч одну одержить, я обіцяю — виставлю йому двійку за півріччя. І зверніть увагу на його нестерпну поведінку! Я його більше на уроки пускати не буду. Так що вживайте заходів! Я Вас попередила».

1. Яке почуття пережили батьки учня після розмови з учителем? Дайте оцінку поведінці вчителя.

2. Чи порушила вчителька норми педагогічної етики?

3. Як слід вести бесіду з батьками?

4. Ваші педагогічні дії і план розмови?

Ситуація 20.

На уроці української мови у четвертому класі учні займалися тренувальними вправами, в яких значне місце займала самостійна робота. Сергій Д. не пише, заважає товаришам.

Оберіть тактику спілкування з цим учнем, визначивши її початок.

1. Не зверну увагу, хоч учні і скаржаться мені на дії товариша.

2. Дістану із папки журнал з цікавим матеріалом і тихенько запропоную Сергійкові переглянути його.

3. Нагримаю на учня, візьму за руку, виведу до дошки і поставлю в куток.

4. Запрошу Сергія до дошки, дам йому завдання на картці і спільно з ним виконуватимемо завдання.

РОЗДІЛ III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

Результати складання фахового випробування із загальної педагогіки оцінюються за шкалою від 130 до 200 балів. 70 балів надається вступнику за відповідь.

Оцінювання знань вступників здійснюється на підставі наступних критеріїв:

5-бальна шкала оцінювання			
2 (незадовільно)	3 (задовільно)	4 (добре)	5 (відмінно)
200-бальна шкала оцінювання			
100-129	130-159	160-184	185-200
Критерії оцінювання знань			
Абітурієнт має дуже низький рівень знань з курсу. Допускає помилки у більшості питань. Не засвоїв жодної теми курсу. Правильні відповіді носять стихійний характер.	Абітурієнт володіє матеріалом курсу на низькому рівні. Допускає помилки одразу з декількох тем. Має нестійкі знання з предмету, інформацію засвоїв поверхово, лише її елементи.	Абітурієнт володіє матеріалом курсу на середньому рівні. Може припускатися помилок у питаннях окремих циклів курсу. Більшість матеріалу засвоєно системно, добре володіє понятійно-категоріальним апаратом курсу.	Абітурієнт вільно володіє навчальним матеріалом. На високому рівні засвоєно основні поняття курсу. Повністю володіє питаннями курсу, може припускатися лише деяких несуттєвих неточностей та невідповідностей.

Максимальна оцінка за відповідь на кожне запитання з двох теоретичних завдань складає 25 балів, за виконання практичного завдання – 45 балів.

Якщо вступник під час фахового випробування набрав від 130 до 200 балів, то дана кількість балів вважається достатньою для допуску в участі у конкурсному відборі до відповідної конкурсної пропозиції.

Оцінювання рівня знань вступників проводиться кожним із членів екзаменаційної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань вступників виводиться за результатами обговорення членами екзаменаційної комісії.

РОЗДІЛ IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативна та інструктивна література

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2012. – №4. – С. 12-16.
2. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytela / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
5. Типові освітні програми для загальної середньої освіти: 1-2 класи. – К.: ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. – 240с.
6. Типові освітні програми для загальної середньої освіти: 1-2 класи. – К.: ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. – 240с.

Основна література

1. Волкова Н. П. Педагогіка : навчальний посібник / Н. П. Волкова. – Київ : Академвидав, 2009. – 616 с.
2. Косенко Ю. Загальна педагогіка : навчальний посібник / Ю. Косенко. – Маріуполь : Новий віт, 2008. – 280с.
3. Мазоха Д. С. Педагогіка: навчальний посібник / Д. С. Мазоха, Н.І.Опанасенко. – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 232 с.
4. Матвієнко О.В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія / О. В. Матвієнко. – Київ : Стилос, 2006. – 543 с.
5. Омеляненко В. Л. Теорія і методика виховання: навчальний посібник / В. Л. Омеляненко, А.І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2008. – 415 с.
6. Пальчевський С.С. Педагогіка : навчальний посібник / С.С.Пальчевський. – 2-е вид. – Київ : Каравела, 2012. – 496с.
7. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підручник / О. Я. Савченко. – Київ : Грамота, 2012. – 504 с.
8. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник / М. М. Фіцула. – Київ : Академвидав, 2009. – 560 с.

Додаткова література

9. Барбашова І. А. Загальні основи педагогіки: навчальний посібник / І. А. Барбашова. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. – 126 с.
10. Бондар В. І. Дидактика : підручник для студ. вищ. пед. навч. закл. / В. І. Бондар. – Київ : Либідь, 2005. – 264 с.
11. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової школи : посібник для вчителів і методистів початкового навчання / О. Я. Савченко. – Київ : Богданова

А. М., 2009. – 226 с.

12. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах : посібник для вчителя / О. Я. Савченко. – К. : Магістр-S, 1997. – 256 с.

13. Чайка В. М. Основи дидактики : навчальний посібник [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / В. М. Чайка. – Київ : Академвидав, 2011. – 238 с.